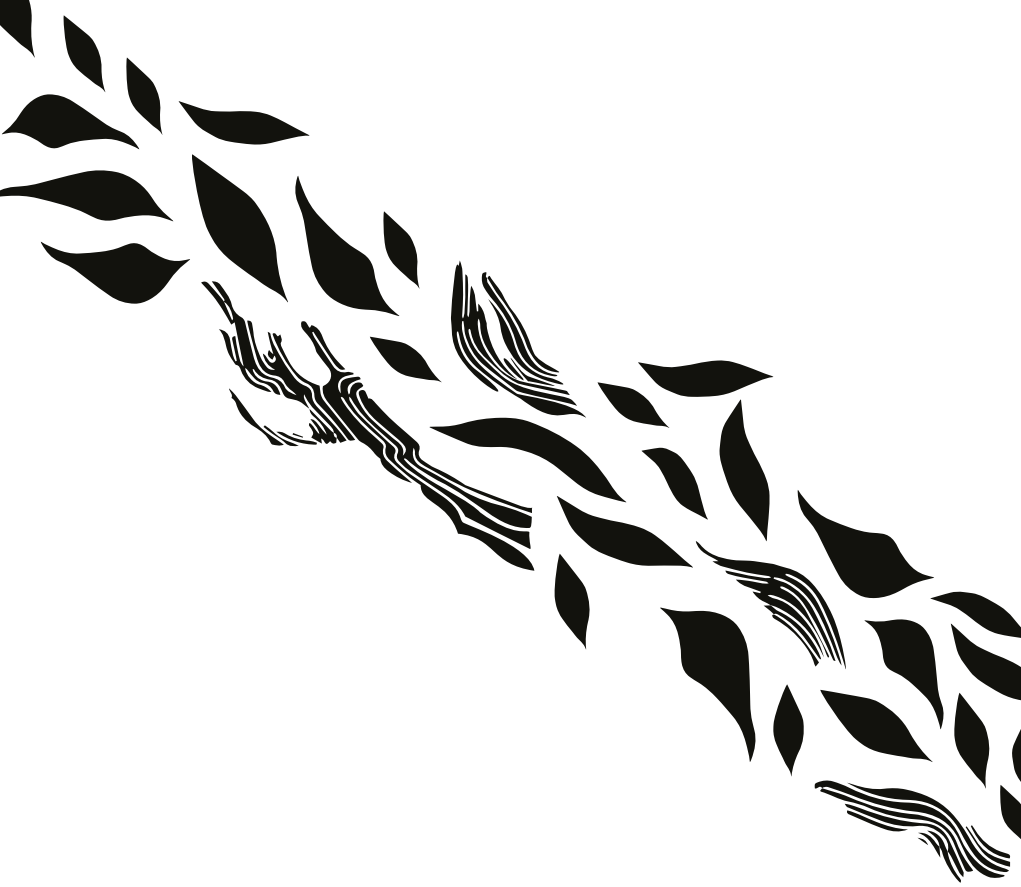

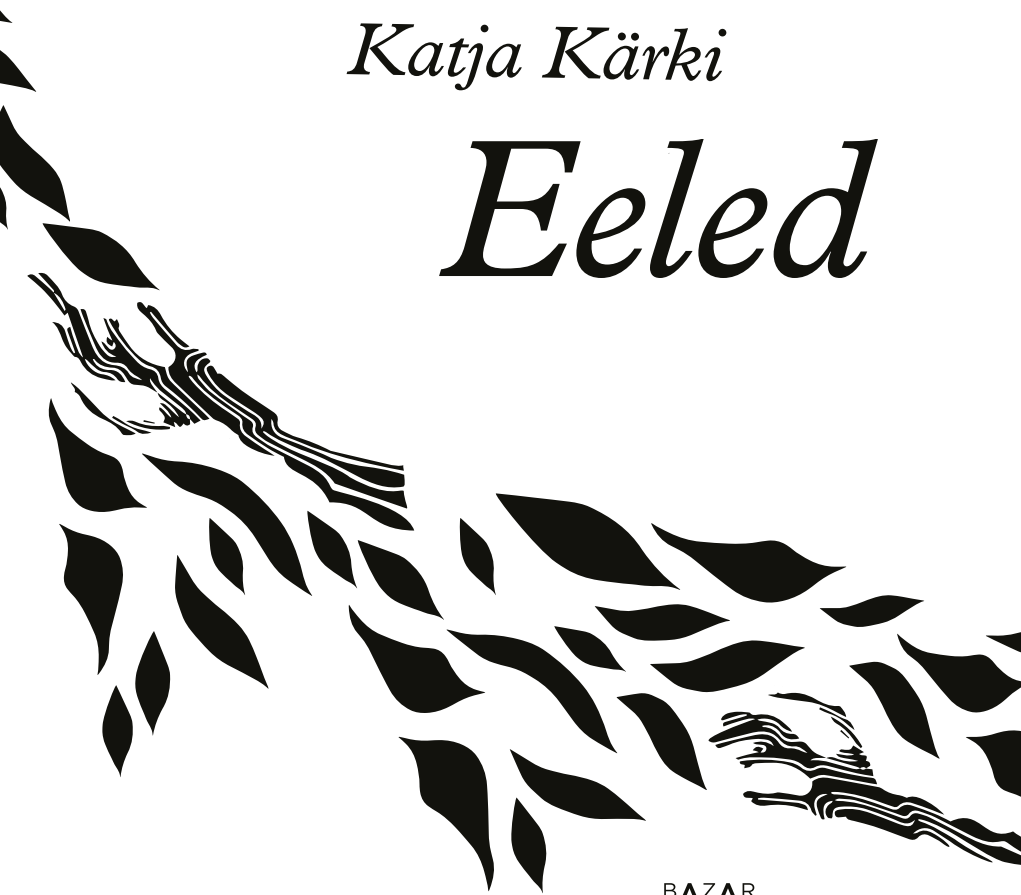
Katja Kärki

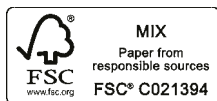
Eeled

Katja Kärki

Eeled

Taiteen edistämiskeskus on tukenut
tämän romaanin kirjoittamista.

© Katja Kärki ja Bazar Kustannus 2021
Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

ISBN 978-952-279-808-4

Taitto: Jukka Iivarinen / Vitale
Painettu EU:ssa

I

Jäljet lumella.

*Vanha äkka näkee ne heti. Askelten painaumat syvässä hanges-
sa, kuin jokin olisi piehtaroinut maassa ja tapellut, haronut maail-
maa apuun ympäriltään. Voisi luulla hangen räjähtäneen valtavan
metson lähdettyä kiepistä lentoon, mutta ihmisaskelten jäljet näky-
vät ja siipisulkien hipaisut puuttuvat, eivätkä ajatukset asetu jär-
keviksi. Linnuksi muuttunut kulkija, sellaiseksikin sitä voisi luulla,
mutta sitten vanha äkka huomaa. Jäljet päättyvät ja maassa
makaa jokin.*

*Äkka tihrustaa tarkemmin, ottaa epävarman askeleen, toisen.
Rääsyihin puettu nainen, vieras. Äkka ei muista nähneensä pit-
kään aikaan yhtä likaisia vaatteita ja yhtä laihaa ja kurjaa ilmes-
tystä. Mikä lie tuulentuoma. Joskus ne tulevat turkisten perässä,
metsästävät naaleja, kettuja, karhuja, näätiä ja peuroja. Rääsyläi-
sellä on konkkanokka ja niin laihat posket, että kuoppiin voisi
sormet laittaa. Nuori se on, tyttönen vasta. Makaa kippurassa, on
käärinyt rääsyjä ympärilleen. Kankaat ovat verestä rusehtuneet.*

*Mihin se on kuollut, mitä se on tehnyt, onko joku kimppuun
käynyt? Ei näytä susien tai petojen työltä, ei oikein ihmisen
tappamaltakaan.*

*”Ehkä itse piru”, äkka kuiskaa eikä uskalla ääneen sanoa.
Parempi on jättää siihen, olla sekaantumatta asioihin. Jos on tauti
sen siihen lyhyhistänyt, on parempi olla koskematta.*

”Älä tule, ei täällä mitään ole”, äkka huutaa tyttäreille, joka rämpi jo luo.

”Se liikkuu.”

”Se on kuollut. Näkeehän sen.”

”Se liikkuu”, tytär toistaa, on valahtanut valkoiseksi kuin talvipäivän taivas.

Kangas kuolleen ympärillä liikkuu. Ehkä tuuli sitä heiluttaa, joku raatolintu tai ahmanräätä on jo ehtinyt syödä sisälmykset ja kaivautuu nyt ulos ruumiista.

Tytär on kauhuissaan, mutta vanhaa äkkaa ei tällainen sävöytä. Hän menee lähemmäs ja ristii itsensä, mumisee rukouksen, varmuuden vuoksi. Jos tulee korttolintu ja nappaa hänetkin, saa viedä.

Hän nostaa varovasti kuolleen naisen huiivia, hätkähtää ja vilkuilee ympärilleen. Missään ei ole ketään, lumessa näkyvät vain naisen jalanjäljet. Loppumatkan se on ryöminyt nelinkontin, sotkenut verellä ympäriltään puhtaanvalkean hangen. Äkka kokeilee naisen otsaa, se on kylmä, hän kokeilee nenän alta, mutta ilma-virtaa ei tunnu.

Naisen rintaa vasten lepää pieni.

Nainen on synnyttänyt ja nostanut vauvan rintansa lämpöön, käärinyt ympärille rääsyt. Lapsi on tarttunut huulillaan tuskien koholla olevaan litteänlaihaan rintaan, josta ei mitään heru, mutta jota se yhä hitaasti lupsuttaa, silmät kiinni. Se on yltä päältä veressä ja lapsenkinassa, varpaat ja sormet kylmät jo. Ei se kauan tuossa eläisi.

Äkka ajattelee laskea rääsyt takaisin ja lähteä. Tytär ei ole vielä huomannut. Mutta hän tietää, että näky seuraisi, painava taakka mielenreunalla järsisi yöt ohuiksi, ja nuotiotulen loimussa hän näkisi aina nuo kaksi, vieraan kalmon ja räpäleen, joka yrittää pitää kiinni elämänliepeestä.

”Metsänpentu”, äkka hymyilee sisäänpäin. Hän irrottaa lapsen synnyttäjästään ja piilottaa oman kuurtansa alle. Yksi vaatimista on jo vasonut, sen nisistä tihkuu rasvaista ensimmäitoa. On sitä ennenkin imeväisille annettu, joten ehkä tästä vielä eläjäksi on, muukalaisenkin pennusta.

1

Tuuli lakaisee maisemaa kuin suuri luuta, viskoo roskat ja oksankappaleet tieltä. Alkaa sataa tihuttaa, tuulilasinyyhkimet viuhuvat laiskoina kuin kissanhännät.

Vanessa ajaa, pyydän häntä hidastamaan. Matelemme läpi sateisen maiseman. Tienviitat ovat muuttuneet, osa paikannimistäkin. Tähyilen mahdollisia sivuteitä, kapeita heinittyneitä uria.

”Onko tästä vielä pitkä matka?” Vanessa kysyy.

En vastaa. Olemme jälleen ajaneet harhaan, pitäisi kääntyä, mutta tie on liian kapea, joten ajamme eteenpäin ja etsimme kääntöpaikkaa, tie mutkittelee ja jatkuu aina vain, se muuttuu jo kapeammaksi ja heinät pyyhkivät autonkylkiä. Käsken Vanessaa peruuttamaan. Näen hankalasti taakseni, päylylen peileistä ja olkani yli. Ehkä juutumme ojaan ja auto jää tähän emmekä löydä koskaan perille. Vanessa soittaisi hinauspalveluun ja noloina katsoisimme, kun miehet nostavat auton ojasta, ei pitäisi rouvien lähteä tuollaisella autolla tällaiselle tielle, ja niin me luikkisimme kotiin ja vaikenisimme koko tuhoon tuomitusta retkestämme ja unohtaisimme sen. Ehkä niin olisi parempi. Tänne ajaminen oli virhe, Vanessan pakkomielteeksi muuttunut päähänpisto.

”Äiti, näytä minulle se talo. Haluan tietää, missä olen syntynyt”, hän oli pyydellyt pitkään.

”Mitä sinä muistat siitä ajasta?” olin ensin kysynyt häneltä.

”En paljon”, kuului vastaus, hiusten heilautus ja mutruun kääntynyt suu, kuin pikkutytyllä. Vanessa olisi minulle ikuisesti lapsi. On omituista nähdä samat eleet ja ilmeet aikuiseksi kasvaneen kehossa ja kasvoilla.

”Tai muistan minä”, Vanessa sanoi sitten. ”Muistan valon.” Nyökkäsin. Tiesin heti, mitä hän tarkoitti. Valo Auringontalossa oli erilaista, minäkin muistin sen. Se kellui, sai leijumaan, se oli auringonkeltaista ja pehmeää valoa.

Vai valo Bambissa, siitkö Vanessa puhui? Ehkä Vanessa muisti Bambin säteilyn, hänen tiiviin läsnäolonsa auran.

Samassa näen jotain tuttua. Puiden muodot, maanpinnan kohoaman, mäet ja metsittyneen hiekkamontun, ne olen varmasti joskus kulkenut. Tarraan Vanessa käsivarresta, suhahdan pysähtymään.

Kylttiä tienhaarassa ei enää ole, se on kaatunut ja maatunut vuosia sitten. Maalasimme talon nimen laudanpätkään ja veimme tien varteen, me kolme, auringon lapset: minä, Torvald ja Bambi.

Auringontalo, me maalasimme kylttiin keltaisella.

Muistot tulevat välähdyksinä.

Torvald tiskaamassa kesäkeittiöllä, rastat nutturalla etteivät osu tiskiveteen, punainen pesuvati, ja loppukesän aurinko kimaltaa hänen ohimonsa hikipisarassa. Miksi muistan juuri sen kuvan, ei Torvald usein tiskannut, vaan Bambi, ja nyt pesuvadin ylle onkin kumartunut Bambi, näen hänen päivettyneet kätensä ja ranteittensa luut, puuhelmirenkaat, pienet luomet kyynärvarressa kuin tähtikartta. Bambin nopeat kädet pesevät luonnonharjalla kuppia ja rävähtämättä hän katsoo minuun, katsoo niin terävästi, että hätkähdän ja luon katseeni alas.

Aurinkotatuointi pilkistää haalistuneena hihani alta, en ole pitänyt tarpeellisena poistattaa sitä. Se olkoon muistona ajasta,

joka joskus oli. Silloin kauan sitten nämä samat kädet puristui-
vat autonratin ympärille. Ne varmat kädet ovat nyt turvonneet
ja verisuonet ratkeilleet kuivan ihon alla, mutta ne ovat samat
kädet kuin silloin, kun istuin naapurin lammastilan isännän
autoon ja ajoin satamaan enkä palannut enää takaisin.

Aika on käsittämätön asia, ja muistot, menneisyys. Vieläkö-
hän Auringontalon takana kasvaa nokkosta? Muistan, kuinka
vedin sukat housunlahkeiden päälle ja tartuin viikatteeseen.
Bambi huuhtoi tummaa tukkaansa aina nokkosvedellä, minä
vaaleana käytin kamomillaa, sen tuoksu saa minut nykyään
voimaan pahoin. Silloin tukkani oli pitkä ja vahva, nyt se on
luiru ja harmaa kuin pohjoisen kelojuut.

Havahdun, kun pisarat läiskähtelevät tuulilasiin, ensin yksittäi-
sinä ryöppyinä, sitten tiheämmin, ja lopulta sateenropina peit-
tää alleen kaiken, huuhtoo ajatukset ja häivyttää näkyvyyden.
Yritän tähyillä ikkunoista pilvenreunaa, jotta voisin ennustaa,
milloin sade loppuu. Vanessa tuhahtaa hermostuneena, naput-
taa sormillaan rattia. Nuoret ovat malttamattomia.

”Jos olisit luonnonvoima, olisit myrskytuuli”, sanon.

”Mitä?” Vanessan kasvot ovat kysyvät, huolestuneet.

”Ei mitään”, naurahdan ja huitaisen kädelläni.

”Ei. Nyt kerrot, mitä tuo oli”, Vanessa vaatii.

”Se oli minun ja Bambin yhteinen juttu”, sanon ja vaikenen.

Sade laantuu yhtä nopeasti kuin on alkanutkin, pilvien raos-
ta paistaa taas aurinko, näen selvästi tutun tienhaaran, metsän,
puut. Sen on pakko olla tämä.

Rullaamme verkkaisesti talolle johtavalle tielle, joka on pa-
hasti heinittynyt. Tie on kaareileva kuin muistot, jotka kiertyvät
toistensa ympärille, ja epäilen, voinko enää erottaa, mikä on
totta ja mikä sellaista, jonka haluaisin olevan.

Vanessa varoo, etteivät renkaat haukkaa ojaan, mutta pian töytäisemme pehmeästi jotain vasten, auto sammuu, ehkä renkaan edessä on kivi. Näen puiden lomasta lammastilan kaatuneet aidat, odotan talon pilkistävän puiden välistä, odotan näkeväni kivetyn pihapolun ja villiintyneen puutarhan, jossa herukkapensaat ovat ottaneet vallan ja omenapuut vanhuuttaan kuivuneet ja käpristyneet niin kuin minäkin.

Kun astun ulos, rinnassa vihlaisee ja taivasta reunustavat tummanpuhuvat pilvet. Vilkaisen takapenkillä lojuvaa sateenvarjoa. En ota sitä mukaan. Jos kastun, kastun kunnolla, annan sateen liimata paidan ihoon ja tukan päätä myöten ja saan tuntea, miltä tuntuu märkä vaate iholla, miltä tuntuu sade ja viileys, miltä tuntuu hengittää ja olla elossa. En minä pitkään aikaan ole sellaista pelännyt.

Vanessa paiskaa oven kiinni, jää epävarmana seisomaan auton viereen, kun lähden kävelemään edeltä.

Myrsky on kaatanut koivun poikittain tien päälle. Lehdet ovat vielä vihreät ja elossa, puu on katkennut alhaalta rungosta, ehkä se oli laho. Mietin, miltä kuulostaa valtavan koivunrungon katkeaminen säle säleeltä, mäjätäminen maahan, rusentuvat oksat. Jos se olisi kaatunut juuri kun me olemme kohdalla. Koivun oksalla metelöi peipponen, ehkä se on sen pesäpuu. Harppaan rungon yli, kävelen eteenpäin, askel askeleelta olen lähempänä.

Jalavat ovat paikoillaan, ne seisovat suorissa riveissä tien molemmin puolin kuin kunniaa tehden. Vanhat oksat hipovat toisiaan, kaartuvat katoksi pään päälle. Ne ovat jo sataneet siemenensä, lehdet ovat synkänvihreät.

Sitten se taas tulee, pistävä tunne rinnassa. Painan rintaa nyrkilläni kuin voisin estää sydämen muljumisen. Vedän syvään henkeä. Odotan, että kiristävä tunne hälvenee. On kuljettava

hitaammin. Sydän jatkaa epätahtista pamppailuaan, en saisi tällä lailla kiihtyä.

”Teidän pitäisi varoa sydäntänne, rouva”, lääkäri sanoi.

”Älä rouvittele minua, en siedä sellaista”, sanoin. ”Nimeni on Kristiina.”

”Niin. Teidän pitäisi olla rauhassa, ei ole hyvä rehkiä. Välttää yksin olemista. Kohtaus voi tulla nopeasti.”

”Kai minä vielä voin matkustaa?”

”En kyllä suosittelen.”

Tuijotin lääkäriä sanomatta sanaakaan. Ei nuori lääkäri valkoisessa takissaan ja kliinisessä hymyssään voinut kieltää minua elämästä. En aikonut vielä jäädä aloilleni ja käpertyä kuolemaan.

”Kirjoitan teille reseptin.”

Lääkäri tunki minulle mukaan muistilappuaan. Tuijotin sitä hetken vastaanottohuoneen ulkopuolella ja vaivihkaa sujautin sen oven vieressä nököttävään roskakoriin. En koskaan hakenut lääkkeitäni.

Auringontalo häämöttää edessäni. Vanessa kuuluu rämpivän perääni, työllä on järkevämmät vaatteet kuin minulla, tukevat kumisaappaat ja takissa sadetta kestävä kalvo. Tajuan itse heiluvani liian ohuessa kesäpuserossa ja sydänkohtauksen partaalla, mutta unohdan sen nopeasti, sillä kaikki ympärillämme näyttää pieneltä, miltei unohdetulta. Heinittynyt pihamaa ja korkeiksi kasvaneet puut, kaikki on autiota ja hiljaista, vääränlaista, ei ollenkaan sellaista kuin muistan, ja minusta tuntuu kuin olisin eksynyt jonkun toisen uneen.

Lapsi liekkuu, riekkuu ja keikkuu kuin orava, kuin ei koskaan kasvaisi. Hän on pieni sättärä, nokinenäinen sittiäinen, joka rakastaa uimista ja jonka perässä ei pysy, vaikka miten juoksee. Hän puikahtaa puun taakse, syöksyy toisen takaa, kiven takaa, loikkii kuin jänis.

Hän tulee kohti ja hymyilee leveästi, hänen suunsa ympäryys on rasvainen ja silmät mustat ja tuikkivat, kun hän painaa nenänsä kättä vasten ja nauraa. Hänellä on yllään kirjavia nauhoja ja kenkinä poronnahkanutukkaat, harteilla hapsuinen huivi, jota kevätuuli hulmuttaa ja se hulmuttaa vedenpintaa, nostaa ryppyisille laineille ja tuivertaa tunturikoivujen lehtiä.

”Eeled”, vanha äkka narahtaa rannasta. Äkka on ikäloppu, elämä sen kohta jättää ja sellaisille pitää olla kiltti, joten Eeled kääntyy ja menee.

Äkka tuoksuu pihkalta ja väkevältä savulta, kun Eeled painaa päänsä tämän helmaan ja karkea käsi kutittaa nopeasti poskesta, saa Eeledin suupielet nousemaan ja silmät sirrilleen. Ja vaikka hän on metsänpentu, mikä lie peikko ja piruemon vaihdokas, äkkan tytärtä hän saa sanoa äidiksi. Se sana ei tarkoita Eeledille mitään, ja hän seuraa vanhaa äkkaa kuin varjo.

2

Silmät kiinni kuvittelin metsän puhuvan. Kuuntelin suhinaa ja havinaa, männynrunkojen välissä kuiski syystuuli, ja sammalet sihisivät. Ohimenevä sadekuuro sipisi maahan ja olkapäille. Metsä humisi minun nimeäni. Kristiina, kuulin sen sanovan.

Kivet jököttivät paikoillaan kuin jähmettyneet vuorenteipot sammalturkki selässään. Sitten kuvittelin, miten ikivanhat kivet alkoivat kertoa. Ne kertoivat hioutuneensa isommasta kallionjärkäleestä, olleensa kivikauden ihmisten nuotion reunoilla ja kuulleensa ihmeellisiä lauluja ja tarinoita. Ne kertoivat niillä leikkineistä lapsista ja joenpohjan kaloista. Miltä tuntui lapsen lämmin käsi, miltä tuntui lentää ja läiskähtää veteen, vajota toiseen maailmaan ja nähdä vesikasvit ja aurinko pelkkänä läikkänä ylhäällä taivaalla.

Avasin silmät. Hätkähdin, kun näin puron toisella puolella tormeltavan hullun akan. Sitä ei saanut sanoa hulluksi akaksi, vaan Maijaksi, ja sen mökin ympäriltä löytyi kaikenlaista, hahonneita kuormalavoja, joista saattoi rakentaa siltoja ojien yli, ja rikkinäisiä ämpäreitä, peltipurkkeja ja ruukunkappaleita pidin aarteinani.

Maija ärisi ja saapasteli ämpäri kädessään, viskasi sitten astian sisällön ruskan jättämään maahan. Tekeydyin pieneksi, mutta naapuri näki kai punaisen piponi ja violetin kevyttoppatakkini.

”Mitä sinä siellä teet?” hän huusi vihaisena.

”Päivää”, tervehdin kohteliaasti niin kuin äiti oli opettanut. Maija sylkäisi maahan klimpin, jollaisia vain kaupan edessä istuvat juopot osasivat sylkeä mustuneiden hampaittensa raoista.

”Kuuntelen kiviä”, sanoin.

Maija vaikeni ja katsoi minua.

”Mitä ne kertovat?” Ääni oli käheä.

Kohautin olkiani. ”Ne puhuvat kivien kieltä.”

”Ne ovat viisaita, tietävät paljon”, Maija sanoi ja istui kannon nokkaan välittämättä siitä, että housut kastuivat. ”Ja sinä olet fiksu pikku likka, kun ymmärrät kuunnella.”

Hymy levisi kasvoilleni, vaikka yritin estää, ryhtini oikeini, kasvoin aikuisen mittaiseksi. En enää ikinä sanoisi Maijaa hulluksi akaksi. Kainuun papallekin sanoisin, että nyt riittää haukkuminen, senkin vanha peijooni.

”Otatko?” Maija kaivoi hiutuneen tuulipuvuntakkinsa taskusta jotakin rapisevaa.

Loikkasin puron yli ja menin lähemmäs. Se oli yksittäispakattu sokeripala, samanlainen, joita oli huoltoaseman kahvilinjastolla. Kerran olin näprännyt niitä ja meinannut laittaa taskuun, kun äiti oli näpäyttänyt sormille ja sanonut, että ennen vanhaan varkailta katkottiin sormet.

Maijan sormet olivat keltaiset ja kuivat, kynsien alla kasvoimaan multaa eikä kynsiä ollut leikattu pitkään aikaan. Maijalla oli kaikki sormet tallella.

”Minä aina hevoselle näitä otan”, Maija mutisi ja ojensi sokerin.

Kiitin ja rapisteloin paperin auki. Nakkasin sokeripalat suuhuni ja annoin niiden sulaa, rouskutin varovasti. En tiennyt, mistä hevosesta Maija puhui, jostain menneestä, mielikuvitushevosesta vai oliko täällä lähellä jossain hevonen, jolle hän kantoi salaa sokeriherkkujaan.

Maija pisti tupakaksi ja tarkkaili minua pienillä silmillään. Menin vähän kauemmaksi tupakansavusta. Se haisi väkevämälle kuin papan silloin tällöin polttelema sikari.

”Oletkos sinä tuon naapurin akan kakara?” Maija kysyi ja puhalsi savua suustaan kuin lohikäärme.

”Minun nimi on Kristiina. Me muutettiin kesällä”, sanoin. Emme lähtisi takaisin, sillä täällä oli meidän koti nyt, oli äiti sanonut. Olin kolunnut lähimaastot kesän aikana, täällä ei asunut paljon ketään, vain korkeita puita.

Maija nyökkäsi. ”Kala-Maijaksi minua sanovat.”

”Miksi?”

”Luulen, että olen ollut edellisessä elämässäni kala.”

”Missä edellisessä elämässä?”

”Minun sieluni on siirtynyt kalasta”, Maija sanoi ja kulmakarvat vetäytyivät tummaksi kimpuksi silmien päällä.

”Kalasta?”

Ajattelin limaisia lahnoja ja kampeloita ja kaikkia rumia pohjamudan olentoja, ja ennen kuin kala-Maija ehti suutaan avata, vedin sokeria henkeen. Sula liemi takertui kurkkuuni ja aloin kakoa. Luulin tukehtuvani, mutta kala-Maija otti minut polviensa väliin ja lyöä paukautti selkään ja sokerikokkare nousi takaisin suuhuni. Sylkäisin sen ulos ja räpyttelin vesiä silmistäni.

”No niin, elävien kirjoissa taas”, kala-Maija totesi ja nousi lähteäkseen. Jäin katselemaan hänen loittonevaa märkää takapuoltaan, kädessä keikkuvaa paskasankoa ja mietin, että jos olisin kuollut, olisiko sieluni siirtynyt oravaan, sammakkoon vai ylitemme lentävään korppiin vai olisinko vain kadonnut maailmasta kuin syksyn keltaiset lehdet, joita tuuli ripotteli pitkin paljasta metsää.

3

Äiti kaatoi kuumaa kahvia termospullosta, ojensi punaista muovimukia. Kala-Maija otti sen vastaan tärisevin käsin, irvisti ja lorautti kirkasta sekaan. Äidin naamalla oli kyllästynyt ilme.

Kevättalven auringossa kala-Maija pötkötti avannon äärellä kyljellään kuin poikiva harmaahylje.

”Sillon ku mulla oli kalakaveri...” Uurteisia poskia pitkin valui kyyneliä, jotka hän pyyhki pois saastaisilla rukkasillaan. Ne oli tehty ties mistä vanhan pystykorvakoiran persnahasta ja niihin oli pinttynyt kalan, savun ja lian ontto löyhkä.

”Että kun se vaan oli siinä. Se riitti. Ei puoltakaan sanaa vaihdettu, mutta se oli siinä”, vanhan naisen pyrskähdyksellä oli sekoitus räkäisyä ja itkua. Äidin katseeseen hiipi myötätuntoa.

Kala-Maija nousi ähkäisten istumaan. Hän nykäisi avannosta särjen, taittoi siltä niskan ja viskasi kauemmas jäälle. Kala sätki vähän aikaa, pian enää pyrstö nytkähteli ja sitten liike loppui.

Vierestä lensi joutsenpari. Ne laskeutuivat valtavin valkoisin siivin kauemmas sulaan, jossa ui muitakin joutsenia, kaksi valkoista ja kaksi harmahtavaa nuorta pitkäkaulaa. Yksi kellui vedessä pyly pystyssä kuin pullonkorkki. Sitten alkoi joutsenten torikokous, hirmuinen välienselvittely ja kaoottinen torvisoittokunta. Tulokaspari oli sulassa uiskenteleville liikaa, se ajettiin äkäisen kailotuksen saattamana matkoihinsa.

Joutsenten mekkala meni minuun. Kevät oli tullut. Se tuntui villinä levottomuutena, niin että oli pakko juosta kädet levällään, huutaa ja kiljua lintujen perään, kun sydän tykytti ja ajatukset lensivät, mutta äiti ja kala-Maija vain olivat ihan tavallisesti.

Kauempänä kala-Maija kairasi seuraavan pilkkireiän kolmen metrin päähän. Kännistään huolimatta hän nousi riuskasti ylös, asettui tukevaan haara-asentoon ja kyykkäsi kuin painonnostaja, veivasi vaivatta reiän jäähän.

Sain käyttää sohjokauhaa. Nostelin jäämurskan siiviläkauhan avulla pois, nakkasin jälle, ja kala-Maija alkoi laitella uutta pilkkiä. Hän haki poisheittämältään särjeltä silmät ja pujotti toisen punaisista molluskoista koukkuun. Avannon jää oli kairanmitan paksuinen, reikä syvä ja puoleensavetävä, sen jäiset reunat liukkaat ja musta kita kuin madonsuu tai kalansilmän mustuainen, ja kun sulki silmät, kaikkialla litisi ja sirisi sulava jää. Tuuli tuli hupun alta sisään, humisi korvissa ja aurinko sai lumiset, paljaiksi hakatut vaaranrinteet kimaltamaan helmiäishohteena.

Äiti kieltäytyi kala-Maijan tarjoamasta huikasta, vaikka joskus hänkin istui jäällä seurana iltaan asti ja tuli hilpeässä kekkulissa kotiin. Välillä äiti kutsui kala-Maijan saunomaan, pesi vaatteetkin ja antoi omat vanhat lainaksi, minkä jälkeen he joivat kala-Maijan tekemää kotiviiniä, äiti sievistellen ja suutaan suipistellen puoli lasillista, kala-Maija koko pullon tyhjäksi.

Järven jääkansi kumisi ja rahisi, kun joku hiihti kauempänä ja nosti kättään.

”Joku etelän ihminen”, kala-Maija sanoi. ”Ovat niin reippaita. Pohjoisen ihminen haluaa jurottaa rauhassa.”

”Etkös se etelästä tullut sinäkin?” äitiä nauratti.

”Minä olen šamaanien sukua”, kala-Maija julisti.

Äiti pudisteli päätään, lainasi kairaa ja teki itselleen reiän. Äidillä kesti paljon pidempään kuin kala-Maijalla, hänen piti välillä ojentaa selkäänsä ennen kuin kaira puhkaisi alimman teräsjiän ja vesi purskahti esiin. Äiti potki sohjoa saappaillaan avannon ympäriltä ja vesi velloi reiässä ylös alas ylös alas. Kala-Maija kaivoi palttoonsa taskusta piipputupakasta tekemäänsä peltinuuskaa ja tunki sitä ylähuuleensa, jolloin hän näytti entistä enemmän kalalta.

Äiti ei saanut saalista, valitti palelevia näppejään ja aloimme toimittaa lähtöä. Astelin tarkasti äidin perässä, pelkäsin humpsahtavani jään läpi veteen.

Kala-Maija jäi istumaan jäälle.

”Minua rumpuakaksi haukkuvat, vaikka olen šamaanien sukua”, kala-Maija mesosi jäällä itsekseen. Kainuun papan mielestä naapurin akka oli pelkkä juoppo.

Karkasin kala-Maijan mökille, kun äiti ei ollut kotona.

Äiti ei tykännyt, että menin sinne omin päin, mutta kun kahlasin lumista kinttupolkua ja yritin osua kala-Maijan kaukana toisistaan oleviin jalanjälkiin, unohdin äidin, sillä matka muistutti seikkailua. Lunta meni lahkeidensuista sisään ja viskasin kengät pitkin poikin eteisen lattialle, eikä kala-Maija valettanut. Hän näki, että sukkani olivat märät, mutta ei tarjonnut villatöppösiä tai keittänyt minulle kuumaa mehua.

Kala-Maija uskoi enteisiin, parantaviin kiviin ja kortteihin, joissa oli pelottavia kuvia, mutta eniten hän kai uskoi viinaan.

”On suunmyötäistä kuin linnunmaito”, kala-Maija ylisti ja pani kirkkaan pullon jemmaan alakaappiin.

”Minulle puhuvat pirut ja enkelit. Vanhat noidat ja tietäjät”, kala-Maija selosti. ”Sitten ne sulkivat valkoiseen huoneeseen. Se himmensi niiden äänet. Mutta aina joskus...”

Kala-Maija lopetti kesken ja vajosi jonnekin.

”Mitä?” kysyin kärsimättömänä.

Kala-Maija huitaisi ja äsähti. ”Mitä minä soperran. Vanhoja asioita”, hän ähkäisi ja alkoi viritellä pilkkejään.

”Mitä ne äänet sinulle sanoivat?” kysyin.

”No mitä äänet nyt yleensä sanovat? Kaikenlaista puhua mölisevät.”

”Näitkö sinä koskaan niitä? Niitä jotka sinulle puhuivat?”

”Kyllä minäkin olen elänyt ihmisten kanssa, kaupungissa. Eihän siitä mitään tullut. Liikaa ääniä.”

Ajattelin hänen tarkoittavan naapureiden kolistelua ja liikenteen tauotonta hurinaa. Sellainen olikin kamalaa. Tekee ihmisen psyykelle pahaa, äiti sanoi. Siksi me asuimme nyt täällä metsän keskellä, vaikka ei kirkonkylälläkään kovin meluisaa ollut ollut, toisin kuin kaupungissa, joissa olin käynyt äidin ja papan kanssa ja luokkaretkellä Oulussa.

”Kun ihmiset altistuvat kauan hälylle, äänet jäävät soimaan heidän päähänsä. Esimerkiksi juhlien jälkeen he saattavat kuulla kodin hiljaisuudessa edelleen ihmisten puheensorinan”, äiti oli sanonut. Sama saattoi tapahtua, kun yksinäisyydessä kuunteli tuulen huminaa tai sateen ropinaa. Sen voi helposti kuvitella ihmisten ääniksi. Siksi ihmiset näkivät kasvoja pilvissä. He etsivät vieraasta jotain tuttua, heidän aivonsa tunnistivat sellaista, mitä ei todellisuudessa ollut.

Tuijotin kala-Maijan ikkunasta ulos. Taivas oli pilvistä valkoinen. Joen selkä oli jo reikäinen, pian se kantaisi harteillaan jäämassoja ja irrottamaansa roskaa. Lehdissä varoiteltiin kevät-tulvasta.

Kala-Maija kaivoi korttinsa esille ja meni istumaan pirtin-pöydän ääreen, ei kysynyt minua seurakseen. Hän kohotteli paksuja kulmakarvojaan, katsoi välillä minuun eikä sanonut

sanaakaan, nousi ja sytytti takkaan tulen ja kynttilät. Ikkunan takana ilta pimeni.

Kun eteisestä alkoi kuulua kolinaa, sävähdin. Äiti rymisteli sisään.

”Täällähän sinä olet. Et saa yksin tänne tulla!” äiti ärisi, mutta ei ollut kamalan vihainen. Käski iltapesulle ja nukkumaan.

”Sinä voisit olla minun tytär”, kuului kala-Maijan käheä ääni pöydästä.

”Minulleko puhut?” äiti kysyi ja paukutti rukkasiaan, hoputti kenkien kanssa. Kumikenkä oli sisältä nahkea ja vastusteli jalkaan menemistä.

”Sinulle, sinulle. En minä yksinäni puhu. En minä niin hullu ole! Voisit olla minun tytär. Vaan et ole. Kun en isälles kelvannu.”

”Älä hulluja puhu”, äiti sanoi.

Kala-Maija katsoi minuun pistävästi tummien kulmiensa alta. ”Ja tuo tyttö, se voisi olla...” Kala-Maijan puhe puuroutui ja äiti keskeytti hänet.

”Me tästä lähdetään. Hyvää yötä.”

”Nuorena olin korea, koreampi kuin kukaan. Paljon koreampi kuin Sisko-Riitta”, kala-Maija sylkäisi nimen perään. Katsoin nurkkaan, jonne klimppi oli lentänyt.

”Jättäisit viinan”, äiti sanoi.

”Mutta ei se ukko hyvän päälle ymmärtänyt, ei. Piti saaha se isotissinen. Huora. Huora se oli!”

Ikkunasta näin, miten kala-Maijan huulet liikkuivat, kun hän istui yksin pöytänsä ääressä ja tutki kummallisia korttejaan.

Rakastavia naisia

Kristiina matkaa tyttärensä Vanessan kanssa entiseen kotiinsa, missä hän nuorena naisena koki vapaan rakkauden hurman. Talon heinittynyt pihamaa näyttää vieraalta, ja Kristiinasta tuntuu kuin hän olisi eksynyt jonkun toisen uneen, johon lipuvat myös lapsuuden Itä-Lappi, äiti, Kainuun pappa ja murjussa juopotteleva kala-Maija.

Eeled oli metsänpentu, pieni sättärä, joka löytyi hangesta äitinsä vierestä. Eeledin silmät tuikkivat mustina, ja hänellä oli hulmuava, hapsuinen huivi ja poronnahkanutukkaat. Eeled eli kauan sitten, mutta satoja vuosia myöhemmin Kristiina kantaa häntä yhä mukanaan.

Katja Kärki on ammentanut romaaniinsa itäisistä ja pohjoisista mytologioistamme, ja tarinan sydäimestä kuuluu pohjoisen luonnon väkevä syke. *Eeled* on kertomus äideistä ja tyttäristä, naisten sukupolvista, jotka ovat eläneet ja rakastaneet ja joiden hiljaisiin huokauksiin on haudattu surua ja häpeää, tekoja, joiden jälkiä on vaikea pestä pois.

9 789522 798084

ISBN 978-952-279-808-4

84.2

WWW.BAZARKUSTANNUS.FI